

SAMOŽIVITELÉ V PRÁCI

JAK PODPOŘIT RODIČE SAMOŽIVITELE V PRÁCI?

TIPY A INFORMACE PRO ZAMĚSTNAVATELE

**BYZNYS
PRO
SPOLEČNOST**
BUSINESS
FOR SOCIETY

Kooperativa
VIENNA INSURANCE GROUP

NADACE

Použité zdroje:

Studie institutu CERGE-in: Rozvody a příjmy žen v České republice: první zjištění v České republice na základě individuálních dat, ČERVEN 2016, PETR JANSKÝ, FILIP PERTOLD, JIŘÍ ŠATAVA s laskavým svolením autorů

Průzkum Byznys pro společnost a Nadace Kooperativy, 2019: zjištění na vzorku 364 rodičů samoživitelů, odborná spolupráce Mgr. Petr Wija, Ph. D.

Připravil: Byznys pro společnost a Nadace Kooperativy

Více informací o projektu nebo možnosti zapojení vám poskytne
Pavel Štern – Byznys pro společnost, stern@byznysprospolecnost.cz

ÚVOD

Nadace Kooperativy, v rámci rozsáhlého průzkumu Česká rodina žije (www.ceskarodinazije.cz), identifikovala témata, která jsou v České republice opomíjena nebo zanedbávána a mohou dlouhodobě negativně ovlivňovat kvalitu života rodin i několika navzájem provázaných generací.

Průzkum rizik ukázal, že 90 procent rodin není připraveno na partnerský rozkol a v případě, že je v rodině pouze jeden rodič, jsou dopady na vzdělávání a rozvoj dětí v těchto rodinách vysoké.

*Data a další analýzy zároveň potvrdily, že rodiče samoživitelé se ocitají ve skutečně složité situaci. Míra rozvodovosti se v ČR dlouhodobě pohybuje mezi 45 až 50 procenty a důsledky, které jsou spjaty s rozpadem rodiny, často přesahují do ekonomické roviny. Těživou finanční situaci uvedla jako negativní důsledek rozchodu třetina lidí. Skupina žen ve věku 35 až 39 let patří do kategorie, která se rozvádí nejčastěji. Skupina matek, zejména samoživitelek, je přitom ohrožena i na trhu práce. Podle našeho průzkumu Česká rodina žije, který před dvěma lety stál na začátku našeho projektu, více než **polovina** nezaměstnaných žen **hledá zaměstnání déle než dva roky**.*

Chudobou jsou ohroženy zejména matky samoživitelky. Celá řada z nich žije podle Klubu svobodných matek na hranici chudoby s příjmem od 10 do 20 tisíc korun měsíčně (mnohdy bez možnosti sladit práci a rodinu). Ve složité situaci se ocitají v důsledku rozchodu s partnerem a kvůli neplacení výživného na dítě/děti jejich otcem. Částečné nebo flexibilní úvazky jsou pro ně přitom v některých regionech nedostupné.

I proto jsme se ve spolupráci s aliancí Byznys pro společnost rozhodli, že pilotně podpoříme program, který se zaměří právě na rodiče samoživitele. Chceme otvírat témata, která jsou společensky přínosná a mění pohled veřejnosti i firem. Naším zájmem je podpořit ty, na něž často zapomínáme. U matek samoživitelek chceme posílit jejich snahu překonat mnohé překážky a bariéry a napomoci tomu, aby si našly pracovní uplatnění. To bude šance pro rodiče i jejich děti vést spokojenější a důstojnější život. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli v další fázi projektu spojit také s dalšími odpovědnými zaměstnavateli, abychom společně vytvořili pro rodiče samoživitele ty nejlepší podmínky.

Petra Vaňoučková, ředitelka Nadace Kooperativy

V Byznysu pro společnost, pod hlavičkou evropské Charty diverzity, pracujeme na tom, aby se zaměstnavatelé otevírali všem skupinám na trhu práce. Aby se s nimi učili zacházet, vytvářet podmínky pro jejich různorodé potřeby a podpořili je ve snaze zapojit se do práce. Kromě témat, jakými jsou ženy ve vedení, věková diverzita nebo práce s rodiči, vnímáme, že je třeba dát příležitost i skupinám, které se ocitly mimo centra zájmu hledačů talentů. Ocitly se tam navzdory tomu, že mají co nabídnout, pokud se podaří sladit jejich rodinnou situaci s vhodnými pracovními podmínkami. Proto jsme rádi, že můžeme na projektu odborně spolupracovat a že existují odpovědné firmy, které se těchto témat nejen nebojí, ale naopak je dlouhodobě rozvíjejí a mají zájem přizvat k nim i další spojence.

Pavel Štern, programový ředitel, Byznys pro společnost

Matky samoživitelky neměly a nemají lehký život. V mnoha ohledech se s ním musely poprat, a protože často vědí, jaké je to být na dně, jsou vděčné za každou příležitost pracovat. V životě jsou často odkázány samy na sebe a jsou tak zvyklé zvládat všechno – domácnost, péči o děti, ale i o stárnoucí rodiče. To vyžaduje opravdu propracovaný time-management, který by jim mohl leckdo závidět. Je jen třeba vyjít jim vstříc, pokud někdy potřebují zůstat doma. Flexibilní úvazky, práce z domova – možností je několik. Byla by škoda nechat si ujít, nebo přijít o tak loajální a neobyčejně schopné zaměstnankyně, jako jsou matky samoživitelky.

Jana Maláčová, ministryně práce a sociálních věcí,
místopředsedkyně ČSSD

Sama vím, jak těžké je rozvrhnout čas mezi práci a péči o děti. Ovšem rodiče samoživitelé to mají extrémně těžké. I u nás u Pirátů vidím, jak výkonní a loajální pracovníci jsou rodiče malých dětí, a ti u nás mají dveře otevřené. Přeji si, aby byly možnosti práce z domova a flexibilních úvazků co nejběžnější pro všechny. Spokojení zaměstnanci jsou poklad každé organizace.

Olga Richterová, místopředsedkyně
České pirátské strany, místopředsedkyně
Výboru pro sociální politiku PS PČR

Celorepublikový dluh na výživném se pohybuje kolem deseti miliard korun. Ačkoliv ještě před pár lety bylo toto číslo o více jak polovinu vyšší, stále zhruba každý druhý samoživitel nedostává alimenty pravidelně. Celá rodina je v takovém případě závislá především na příjmu ze zaměstnání samoživitele. Aby své děti uživil, musí mít často i více než jedno zaměstnání a vedle toho pečovat o děti za dva. Oporou v této nelehké situaci by neměl být rodiči jen stát. Ale také odpovědná firma, která dbá na spokojenost svých zaměstnanců, může již dnes samoživitelům významně pomoci. Ať už třeba tím, že založí dětskou skupinu či školku přímo ve firmě, nabídne samoživitelům částečné úvazky a flexibilní pracovní dobu nebo jim poskytne další benefity jako je například dovolená nad zákonný rámec. Výhodné to je přitom pro obě strany. Samoživitelů je totiž téměř 200 tisíc a mezi nimi je řada vzdělaných a zkušených zaměstnanců, o které si nemohou firmy dovolit přijít.

Markéta Pekarová Adamová,
1. místopředsedkyně TOP 09, členka předsednictva,
poslankyně, členka výkonného výboru,
předsedkyně expertní komise pro sociální politiku

O PROJEKTU RODIČE SAMOŽIVITELÉ V PRÁCI

Projekt podporuje nezaměstnané rodiče samoživitele v tom, aby získali práci. Rodičům, kteří práci mají, pak pomáhá lépe sladit zaměstnání s péčí o rodinu.

Ambicí projektu je dále pokusit se změnit přístup zaměstnavatelů k této skupině lidí, protože problémům a potížím čelí všechny skupiny samoživitelů, které lze rozdělit do tří základních kategorií:

- rodiče, kteří pracují, ale složitě sladují práci a péči o děti
- rodiče, kteří pracovat chtějí, ale nemají pro to vytvořeny podmínky (flexibilní práce/částečné úvazky, celková podpora zaměstnavatele) a musí preferovat péči o rodinu
- rodiče, kteří jsou ve velmi složité situaci, často na hranici životního minima a mají další související břemena (např. exekuce)

Pro každou skupinu jsme se rozhodli pilotně ověřit vhodnou formu podpory a následně namotivovat další zaměstnavatele a podporovatele k tomu, aby se zapojili do projektu.

Zaměřili jsme se například na:

- prevenci finanční tísně a zadluženosti včetně řešení situace související s předlužeností
- poskytování poradenství v oblasti sociálního systému (dočasné využití sociálních dávek, například finanční podpora v oblasti bydlení, podpora a zajištění péče o děti během zaměstnání apod.)
- zprostředkování možnosti uplatnit se na trhu práce včetně přípravy a zmapování zdrojů
- zmapování situace a přístupu firem k samoživitelkám a otevření tématu zaměstnanosti rodičů samoživitelů ve společnosti

JAK SE ŽIJE RODIČŮM SAMOŽIVITELŮM V ČESKU

EKONOMICKÝ DOPAD ROZPADU RODINY NA ŽENY (ZA PŘÍSPĚNÍ FILIPA PERTOLDA, CERGE-EI)

Česká společnost patří z pohledu dělby rolí mezi společnostmi tradiční, konzervativní. Míra dělby práce v rámci českých rodin je vysoká. Jsou to ženy, které se mnohem více věnují péči o děti, příbuzné a chod domácnosti, zatímco muži se soustřeďují na výdělečné činnosti. Při vysoké míře rozvodovosti (50 %) a stoupajícímu počtu domácností, v nichž vyrůstá dítě nebo děti s jedním rodičem, jsou to pak zejména ženy samoživitelky, jež jsou ohroženy negativními sociálními dopady – vyšší chudobou, nižšími příjmy, vyšší mírou nezaměstnanosti atd.

Vdané ženy ve věku 20 až 70 let, které nestudují či nepobírají starobní důchod, čelí poklesu svých čistých příjmů o pětinu v okamžiku, kdy přestanou sdílet výdělek s další osobou v domácnosti (např. v případě rozvodu a odloučení). Domácnosti vedené rozvedenými ženami vykazují jedny z nejnižších příjmů přepočtených na jednoho člena domácnosti. Průměrný příjem u rozvedené domácnosti vedené ženou je o pětinu nižší než u sezdané domácnosti a o čtvrtinu nižší než u rozvedené domácnosti vedené mužem.

Rozvedené ženy jsou však současně více ekonomicky aktivní než vdané ženy, což je pravděpodobně způsobené tím, že jsou nuceny reagovat na výpadek příjmů

po rozvodu. Ženy samoživitelky tak pracují více za nižší mzdu. Akceptují nabídky, které jim umožní skloubit práci s péčí o děti, tyto práce jsou však často méně honorovány. U části žen tak vzniká kumulace různých činností a příjmů, které jsou spojeny s vysokou mírou stresu a s velkou psychickou a fyzickou zátěží.

Při celospolečensky nastavených normách a hodnotách v oblasti péče o děti a rodinu je na matky samoživitelky kladena velká zátěž – ekonomicky musí zajistit chod domácnosti a současně se musí postarat o dítě/děti. Na matky samoživitelky jsou tak kladeny extrémní psychologické a fyzické nároky a zaměstnavatelé by tak měli mít větší pochopení pro jejich potřeby a nabízet jim vyšší flexibilitu práce.

Demografické proměny potvrzují trend rostoucího počtu domácností rodičů samoživitelů v ČR (podobně jsou na tom i ostatní země EU). Cílená podpora ze strany státu a zaměstnavatelů, která umožní matkám samoživitelkám a jejich dětem důstojně žít, je klíčová. Významná je role státu také v podpoře celospolečenské diskuse, která pomůže otevírat a odstraňovat stigmatizaci a negativní předsudky, jímž jsou matky samoživitelky vystavovány – formálně i neformálně ve svém okolí.

OČIMA RODIČŮ SAMOŽIVITELŮ

(Výsledky průzkumu realizovaného mezi samoživiteli, září/říjen 2019)

Po rozchodu s manželem asi před dvěma měsíci začínáme řešit rozvod, výživné a péči o děti. Zatím mi manžel neplatí, zjišťuji, na co bych mohla mít nárok ze strany státu. Chtěla bych hledat brigádu, ale musím se starat o dvě malé děti (1 rok a necelé 3 roky).

Dcera je po léčbě rakoviny upoutána na invalidní vozík. Navštěvuje běžnou základní školu s asistentkou. Leč zaměstnavatelé nechťejí slyšet o zkrácené pracovní době či o flexibilní pracovní době. Stát pomáhá pouze příspěvkem na péči. Rodina nám vůbec nepomůže.

Samoživitelkou jsem se stala až letos. Synovi je 5 let. Pracuji ve třisměnném provozu, abych měla na všechny náklady a na splácení úvěru. Ten jsem bohužel letos musela navýšit, abych mohla vybavit byt. Když partner našel štěstí jinde, nezůstala mi lednička, pračka ani nábytek v dětském pokoji. Práci a péči o syna zvládám, protože mi pomáhá moje maminka. Nebýt jí, tak nevím, jak bychom žili. Na příspěvky prý mám velkou výplatu, a tak na ně nedosáhnu. Ono je moc krásné vidět na papíře 20 000 korun, ale když všechno zaplatím, tak mi zbydou tak 3000 korun. Ale nějak to zvládáme a vím, že jsou na tom lidé hůř. Nejvíc mě na tom mrzí to, že nemám tolik času na syna.

SHRNUTÍ HLAVNÍCH VÝSLEDKŮ

Přerušení kariéry z důvodu rodičovství má významný dopad na pracovní dráhu rodičů samoživitelů a jejich postavení v zaměstnání. Průzkum odhalil, že **jedna ze čtyř samoživitelek nastoupila po mateřské či rodičovské dovolené na nižší pozici**, než kterou zastávala dříve.

Za největší překážky k získání kvalitního pracovního uplatnění považují rodiče samoživitelé nemožnost využívat **flexibilní pracovní dobu (61 %) a zkrácené úvazky (57 %)**.

Více než polovina (**51 %**) **respondentů označila za problém předsudky vůči rodičům samoživitelům** a necelá třetina (**30 %**) samoživitelek a samoživitelů vnímá největší překážky v **nedostupnosti zařízení pro děti mladší tří let**.

O něco méně často si respondenti stěžují na nedostupnost zařízení předškolní péče (obecně, bez ohledu na věk), kterou za překážku označila více než pětina rodičů samoživitelů (22 %).

Na nemožnost sladit práci a péči o dítě v důsledku **nedostupnosti zkrácených úvazků nebo jiných forem flexibility práce** narazily při hledání zaměstnání více než tři čtvrtiny (**77 %**) rodičů samoživitelů. Více než polovina rodičů samoživitelů (53 %) hledala zaměstnání méně než tři měsíce, třetina však déle než půl roku.

PODROBNÉ VÝSLEDKY PRŮZKUMU

Jeden ze čtyř rodičů samoživitelů se po mateřské či rodičovské vrací na nižší pozici, než kterou zastával dříve.

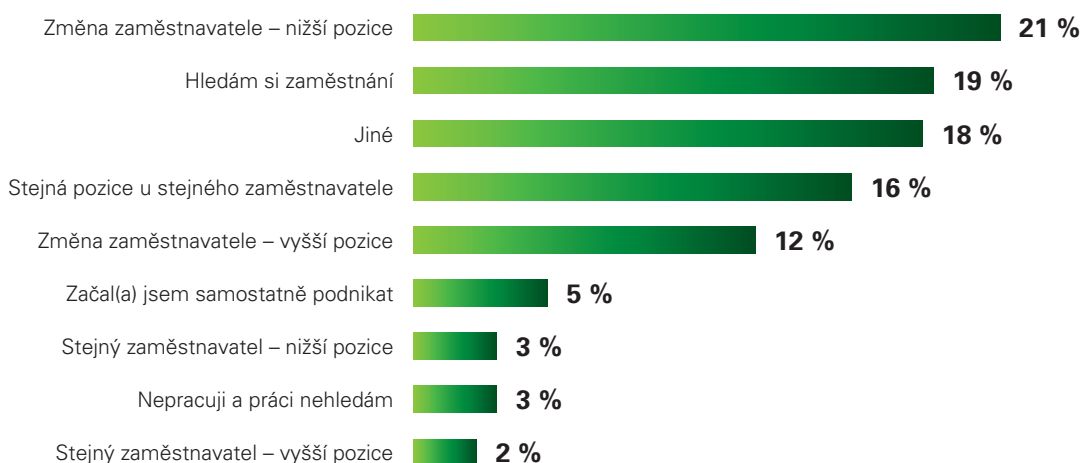
Přerušení kariéry z důvodu rodičovství má významný dopad na pracovní dráhu samoživitelek a jejich postavení v zaměstnání. Podle průzkumu mezi rodiči samoživiteli jedna ze čtyř samoživitelek nastoupila po mateřské či rodičovské „dovolené“ na nižší pozici, než kterou zastávala dříve. Více než pětina samoživitelek (21 %) přešla na nižší pozici k jinému zaměstnavateli, další tři procenta pak zastávají nižší pozici u stejného zaměstnavatele. Naopak vyšší pozici po mateřské či rodičovské zastává méně než 15 procent respondentů a respondentek. Na původní pozici u stejného zaměstnavatele se vrací 16 procent samoživitelek a samoživitelů. Samostatně podnikat začalo 5 procent samoživitelek a samoživitelů.

Jaké jsou hlavní překážky při hledání zaměstnání:

- málo nabízených pracovních míst s flexibilními pracovními podmínkami, konkrétně s flexibilní pracovní dobou (61 %); zkrácená pracovní doba je důležitá pro téměř polovinu samoživitelek a samoživitelů (46 %)
- nemožnost plně či částečně pracovat z domova (54 %)
- nepřiměřená časová dostupnost mezi bydlištěm a zaměstnáním, kterou uvedlo 43 % respondentek a respondentů

Více než třetině rodičů samoživitelů (34 %) vyhovují současné podmínky u zaměstnavatele, přestože jim zaměstnavatel žádnou podporu nenabízí. Čtvrtina respondentů uvádí, že jim zaměstnavatel nabízí dostatečnou flexibilitu práce a podporu. Naopak necelá čtvrtina rodičů samoživitelů (**24 %**) **hledá kvůli chybějící podpoře zaměstnavatele jinou vhodnější práci.** Speciální programy pro rodiče samoživitele a jejich rodiny nabízejí pouze **dvě procenta zaměstnavatelů.**

Jaká je vaše současná pracovní pozice?

Největší bariérou pracovního uplatnění rodičů samoživitelů je malá flexibilita, která je respondenty zmiňována častěji než nedostatek zkrácených úvazků. Polovina rodičů samoživitelů považuje za problém také předsudky.

Za největší překážky k získání kvalitního uplatnění na trhu práce rodiče samoživitelé a samoživitelky považují nejčastěji nemožnost využívat flexibilní pracovní dobu (61 %) a zkrácené úvazky (57 %). Předsudky vůči rodičům samoživitelům za problém označila více než polovina (51 %) respondentů. Více než třetina samoživitelek (34 %) za překážku označila také „finanční důvody“. Nedostupnost zařízení pro děti mladší tří let (školky a jesle) považuje za zásadní překážku necelá třetina (30 %) samoživitelek a samoživitelů. Čtvrtina respondentů za překážku považuje nedostatek pracovních příležitostí v regionu a méně než čtvrtina zase nedostupnost zařízení předškolní péče (22 %). Nedostatek sebevědomí, respektive jiné osobní překážky představují bariéru pro více než pětinu respondentů (21 %). Zdravotní omezení z důvodu dlouhodobé vážné nemoci (náročná operace apod.) uvedlo jako problém 16 procent rodičů samoživitelů.

Co jsou podle vás největší překážky pro rodiče samoživitele, aby získali zaměstnání a kvalitní pracovní uplatnění na trhu práce?

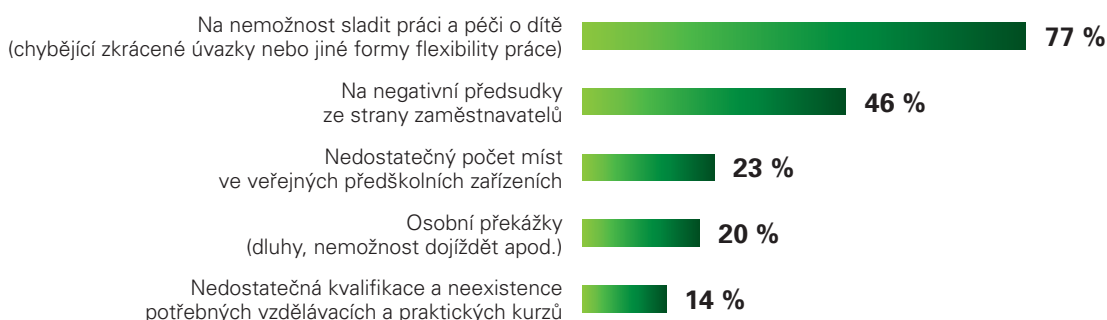

Více než tři čtvrtiny rodičů samoživitelů nemohou při hledání zaměstnání sladit práci s péčí o dítě.

Na nemožnost sladit práci s péčí o dítě v důsledku nedostupnosti zkrácených úvazků nebo jiných forem flexibility práce narazili při hledání zaměstnání více než tři ze čtyř (77 %) rodičů samoživitelů. S negativními předsudky ze strany zaměstnavatelů se setkala téměř polovina (46 %) z nich. Nedostatku míst ve veřejných předškolních zařízeních musela čelit necelá čtvrtina (23 %) respondentů. Osobní překážky (dluhy, nemožnost dojíždět apod.) uvedla pětina (20 %) rodičů samoživitelů. Nejméně často respondenti při hledání zaměstnání narazili na nedostatečnou kvalifikaci a neexistenci potřebných vzdělávacích a praktických kurzů (14 %).

Na jaké překážky / bariéry jste během hledání zaměstnání/uplatnění narazil/a?

O průzkumu: Uvedená zjištění vyplynula z průzkumu aliance Byznys pro společnost a Nadace Kooperativa, který probíhal v září až říjnu 2019 a kterého se zúčastnilo celkem 364 respondentů (rodičů samoživitelů) napříč ČR. Z toho ženy, matky samoživitelky, tvořily naprostou většinu (97 %, respektive 354 osob). Zbytek tvořili otcové samoživitelé, případně osoby s jiným příbuzenským vztahem k dítěti/dětem v péči (celkem 10 respondentů).

Naprostá většina respondentů (91 %) měla jedno až dvě děti (61 % jedno a 30 % dvě děti). Rodičů samoživitelů se třemi a více dětmi byla necelá desetina (9 %). Více než polovina respondentek a respondentů (56 %) má aktuálně v péči 1 dítě mladší 18 let, necelá třetina (31 %) dvě a zhruba desetina (12 %) tři a více dětí.

Zhruba 8 procent samoživitelek a samoživitelů současně pečují kromě nezletilého dítěte také o další blízkou osobu, například staršího rodiče, dospělé dítě se zdravotními problémy nebo postižením či jinou osobu. Mezi „sendvičovými“ rodiči samoživiteli byli lidé pečující o psychicky nemocnou matku, studující sestru s psychickými problémy, matku s Alzheimerovou nemocí, otce po těžké operaci dočasně bydlícího v bytě, babičku, dlouholetou kamarádku v důchodu, dospělou dceru se zdravotním hendikepem atd.

Zastoupení rodičů samoživitelů z hlediska věku dítěte bylo mezi respondenty poměrně rovnoměrné. Téměř třetina rodičů samoživitelů pečuje o dítě ve věku 4 až 6 let, další třetina o dítě ve věku 10 až 14 let (shodně 32 %). Dítě do 3 let měla v péči více než čtvrtina respondentů (28 %). Nejméně byla zastoupena skupina samoživitelek pečujících o dítě (děti) ve věku 15-18 let (16 %).

Z hlediska vzdělání tvořili nejvyšší podíl respondentů rodiče samoživitelé s maturitou (38 %), následovali je respondenti s vysokoškolským vzděláním (26 %) a se středním vzděláním bez maturity (24 %). Necelá polovina respondentek (49 %) žila ve městě s 50 tisíci a více obyvateli, 51 procent pak v menších obcích.

Před nástupem na mateřskou či rodičovskou dovolenou samoživitelky a samoživitelé nejčastěji (51 %) pracovali ve službách a prodeji (27 %), ve výrobě a technických profesích (11 %) či jako pracovníci ve vedoucích a řídicích pozicích (13 %).

**KOMPLETNÍ VÝSLEDKY
NALEZNETE NA
WWW.DIVERZITA.CZ**

KOMU JSME DOPOSUD POMOHLI V PROJEKTU RODIČE SAMOŽIVITELÉ V PRÁCI

Pilotně jsme ve spolupráci s neziskovými organizacemi a zaměstnavateli podpořili 86 rodičů (převážně matek) například v Brně, ve spolupráci s Diecézní Charitou Brno, programem CELSUZ a Občanskou poradnou v Ústí nad Labem. Poskytli jsme jim podporu, poradenství a pomoc při řešení jejich situace a při hledání zaměstnání. Rodičům se podařilo díky pomoci získat HPP, brigády, částečné úvazky či rekvalifikace. Aktivně jsme se zaměřili na řešení dluhové pasti, psychologickou a kariérní podporu i na možnost získat bydlení.

Tato pilotní fáze nám ukázala, že je třeba řešit problematiku komplexně. Ukázalo se, že zaměstnavatelé mají malé povědomí o skutečných potřebách rodičů samoživitelů a bylo by dobré ho zlepšit. Celá řada matek samoživitelek pracovat chce, ale nemá k tomu vytvořené vhodné podmínky.

Podporu někdy potřebuje každý, podívejte se na příběhy těch, kterým pomohl náš projekt. Nežijí kolem vás podobní rodiče?

PETRA

Petra sama pečuje o osmiletou dceru. Začala studovat doktorské studium na Masarykově univerzitě a zároveň na ní učí. Příjmy však nemá příliš vysoké. Petra se potýká s dyslexií a trvá jí delší dobu, než něco přečte nebo napíše.

Petra se rozvádí, s manželem žijí již několik let odděleně. Zároveň začala mít neshody s majitelem bytu, který si pronajímá. Kvůli nízkým příjmům potřebovala získat příspěvek na bydlení, ale majitel bytu jí odmítl vydat potřebná potvrzení, které je třeba k žádosti doložit. Petře se díky poradně podařilo vše vyjednat a může tak zůstat s dcerou v bytě a dovolit si hradit nájem. Petře pomáhá poradna i s rozvodem a dalšími finančními

otázkami. Petra práci má, pracuje na univerzitě, což jí umožňuje flexibilitu a časovou volnost. Zaměstnavatel jí vychází vstříc, jen řeší finanční otázky.

JANA

Janě je 30 let a vychovává sama dvě děti (8 a 11 let). K tomu se ještě starala nejdříve o nemocného tatínka po cévní mozkové příhodě a následně také o maminku, která v důsledku nemoci potřebovala náhle neustálou péči. Jana se chtěla o oba rodiče postarat, přestože doma k tomu neměla dobré podmínky. Situace Janu ovlivnila natolik, že nemohla pracovat, a navíc si nevyřídila potřebnou registraci na Úřadu práce a vznikl jí dluh na zdravotním pojištění. Náročná rodinná situace dovedla Janu na pokraj nervového zhroucení. Díky poradně se jí podařilo získat sociální podporu. Bohužel oba rodiče zemřeli, a tak poradna začala s Janou řešit, jak se znovu postavit na nohy. Nejdřív se musely vyřešit dluhy a Jana se musela zaregistrovat na Úřad práce kvůli zdravotnímu pojištění. Jakmile to bylo možné, tak jí poradna pomáhala hledat práci. Lidé z poradny s Janou sestavili životopis a pomohli jí připravit se na pracovní pohovor. Vše nakonec dobře dopadlo. Jana získala práci jako pečovatelka v domově pro seniory. Práci, která jí velmi naplňuje, může navíc dobře skloubit s rodinou.

IRENA

Ireně je 40 let, má čtyři děti a o tři z nich se stále stará, nejstarší dcera už bydlí samostatně. Irena pečuje také o svou maminku, které byla diagnostikována afektivní schizoidní porucha. Péče o ní zcela vylučovala to, aby Irena pracovala, protože nemohla nechat maminku kvůli jejím potížím doma samotnou bez patřičného dohledu a péče.

Irena nemá pravidelné výživné na děti a další dávky, které dostávala, nestačily pokrýt základní životní náklady. Asi nejtěžším problémem pro ni byla péče o maminku, kterou již sama nezvládala. Díky podpoře odborníků se podařilo najít pro maminku zařízení, které jí přijalo. Dlouho nebylo možné tuto situaci vyřešit, neboť domovy pro seniory nechtějí přijímat seniory s duševním onemocněním. Paradoxem také je, že ač Irena nedisponuje důchodem své maminky, započítává se jí do celkových příjmů domácnosti. To jí snižuje možnost požádat si o další podporu. Irena se však pustila do práce. Poradna jí zařídila rekvalifikaci a Irena si chce zařídít živnostenský list a začít podnikat. Má plán si ve svém domě zřídit masážní studio.

ANNA

Anna se rozvádí, s manželem nežijí a ani neví, kde se zdržuje. Anna sama pečuje o dvě děti (4 a 7 let). Manžel odešel a jednoho dne zazvonil exekutor, manžel totiž nechal dluhy ve výši 200 tisíc korun. Poradna se snažila pomoci Anně vyjednat s exekutorem splátky, zatím ne moc úspěšně. Alespoň díky dluhovému poradenství nyní Anna ví, na jaké věci exekutor v bytě sáhnout nemůže. Anna chtěla najít práci, díky níž by mohla platit vyšší splátky dluhu. Prošla řadou přípravných pracovních pohovorů a poradna jí pomohla hledat vhodné pracovní nabídky. Anna má vysokoškolské vzdělání, ale kvůli dětem potřebuje flexibilní pracovní úvazek. Anně se nakonec podařilo získat administrativní pozici, která jí umožní lepší splácení dluhu a zajistí jí mnohem stabilnější situaci pro její děti.

VĚRA

Věra je už několik let samoživitelkou. Kvůli péči o dceru hledala práci na zkrácený úvazek nebo s flexibilní pracovní dobou, aby ji mohla odpoledne vyzvedávat ze školy nebo z kroužků. Přes deset let pracovala jako obchodní zástupkyně pro kosmetiku a drogistické zboží, tato práce má však velmi nepravidelnou dobu. Často se při ní cestuje, a tak se Věře nedařilo skloubit pracovní a rodinný život. Nenašla adekvátní náhradu a skončila na Úřadu práce. Dále se však vzdělávala, zdokonalovala, udělala si rekvalifikační kurz účetnictví. Po dlouhém hledání a neúspěšných pohovorech se jí podařilo nastoupit do firmy, kde jí vyšli vstříc. Pracovala jako obchodní poradkyně pro prodej reklamní plochy celý rok, ale firma začala snižovat stavy a propouštět nově přijaté zaměstnance, kteří měli smlouvu na dobu určitou. Věra se tak opět vrátila na Úřad práce a hledala další způsoby, jak najít nové zaměstnání. Poradna jí pomohla upravit a aktualizovat životopis a získat také lepší IT dovednosti. Věra pak díky tomu uspěla ve výběrovém řízení na administrativně-technickou pozici ve firmě, která se zabývá odpadovým hospodářstvím.

KAREL

Karel se začal starat o svou malou sestru po úmrtí matky. Jeho život se změnil ze dne na den. Místo studia se rozhodl získat zaměstnání. Vyřizuje si pěstounství a poradna mu pomohla získat informace o další podpoře, kterou může získat. Karlovi v jeho situaci pomohl také OSPOD (Orgán sociálně-právní ochrany dětí).

CO MOHOU UDĚLAT ZAMĚSTNAVATELÉ PRO RODIČE SAMOŽIVITELE

Rodiče, zejména matky samoživitelky malých dětí, zůstávají navzdory nedostatku pracovní síly skupinou, která je na trhu práce přehlížena. Na českém pracovním trhu se dlouhodobě nedaří propojit potřeby a role zaměstnaných rodičů, především žen, se zájmy zaměstnavatelů. Rodiče samoživitelů jsou přitom většinou pracovití a loajální zaměstnanci, kteří jsou za nabídnutou práci vděční. U rodičů samoživitelů je navíc pracovní uplatnění klíčové. Zajištění ekonomického chodu domácnosti pro ně není otázkou volby, ale existenční nutností.

Při rozpadu rodiny jsou tak matky samoživitelky vystaveny velikému tlaku, nejčastěji musí řešit tyto situace:

- musí si udržet zaměstnání a ekonomicky zajistit rodinu
- musí zajistit péči o dítě/ děti často jen s velmi omezenými materiálními a finančními zdroji
- vše musí zvládnout vlastními silami, často bez pravidelné podpory bývalého partnera a otce dětí

Řadu nástrojů a aktivit mají zaměstnavatelé ve svých rukách. Jednoznačně efektivní cestou, kterou pro podporu rodičů samoživitelů mohou zvolit, je komplexní systém stojící na kvalitní firemní kultuře, komunikaci, systematické práci se středním managementem (rozhodujícím prvkem spolupráce s rodiči v týmech) a podpoře flexibility práce.

1. Flexibilita práce: Nejčastější formou, kterou mohou firmy podpořit své zaměstnance – rodiče, zejména rodiče samoživitele, je **nabídka flexibilních forem práce** pomocí částečných a zkrácených úvazků, pružné pracovní doby a nabídkou Home Office, tedy práce na dálku. Zaměstnavatelé mohou nabídnout rodičům samoživitelům také klouzavou pracovní dobu (tak, aby rodiče mohli například včas vyzvedávat děti v předškolních či školních zařízeních).

2. Cílené benefity: Dalším důležitým opatřením je podpora rodičů v **podobě benefitů, které umožňují sladit péči o děti a práci**. V rámci standardní nabídky systému kafeťeria řada firem již dnes svým zaměstnancům (rodičům) nabízí možnost čerpat benefity v oblasti péče o děti (jak ve státních, tak soukromých zařízeních), v oblasti zdravotní péče či rekreace. Pro rodiče samoživitele, kteří se musí starat o své děti v době letních prázdnin, ačkoliv na to nemají dostatek pracovního volna, se ukazuje jako zajímavý benefit, když firma zajistí rodičům pro jejich děti letní nebo příměstský tábor. Zajímavým benefitem je také navýšený počet dní na tzv. ošetřovné, kdy si rodiče samoživitelé mohou vzít v době nemoci dítěte placené volno, které by si jinak kvůli výpadku příjmu nemohli dovolit, protože zkrácený měsíční výdělek by jim způsobil vážné problémy. Firmy mohou také kromě pravidelných benefitů nabízet rodičům například speciální finanční benefit na začátku školního roku spojený s úhradou školních pomůcek. Podobné balíčky mohou také připravit ze svých vlastních výrobků. Důležitá je také podpora samotných rodičů samoživitelů, která jim pomůže udržet si jejich fyzické a mentální zdraví. Kafeťerie umožňuje také využít služby zdravotní a sociální péče, psychologické a psychoterapeutické konzultace atd.

3. Podpora rozvoje: Rodiče samoživitelé často kvůli finančním důvodům rezignují na svůj osobní a profesní růst. Zaměstnavatelé tak mohou velmi jednoduše – s využitím stávajících interních kapacit a možností vzdělávání a rozvoje – **rodiče více zařadit do talentových a vzdělávacích programů, mentoringových a koučovacích aktivit.** Tak, aby si rodiče mohli udržet nebo zvýšit svou kvalifikaci, a tím zvýšit šance na svůj kariérní rozvoj a zajistit si tak i vyšší příjmy.

4. Stereotypy: Cílená podpora rodičů v HR strategiích firem se projevuje odstraňování předsudků a stereotypů v komunikaci a práci se středním managementem.

Polovina rodičů samoživitelů se setkala s předsudky v práci, proto je v tomto směru důležitá osvěta ve firmách. Mnoho překážek je v tzv. „soft“ rovině – v obavách rodičů, obavách středních manažerů a kolegů, například z časté absence, nutnosti „záskoku“ a zajištění pracovních kapacit z jiných zdrojů. Zmírnění obav a přerámování často celospolečensky zažitých stereotypů lze ve firmách podpořit cílenými tréninky, vzděláváním a výměnou zkušeností. Pro úspěšné zapojení rodičů samoživitelů je klíčová spolupráce a podpora ze strany vyššího a středního managementu (formou úspěšných case study, sdílením dobré praxe atd.).

PŘÍKLADY FIREM A JEJICH PŘÍSTUPU

POJIŠŤOVNA KOOPERATIVA

Pojišťovna Kooperativa nabízí svým zaměstnancům jak flexibilní pracovní podmínky (například Home Office), tak i další benefity pro rodiče. Rodiče mohou využít například dětské rekreace a sportovní akce, baby office, pracovní volno na překlenutí nemoci nebo na individuální důvody. Zaměstnanci mají nárok na příspěvky na životní pojištění a penzijní připojištění, speciální výhody mají také pracovníci na mateřské nebo rodičovské dovolené, těhotné ženy mohou získat pracovní volno. Mohou také získat bezúročnou zaměstnaneckou půjčku a nenávratnou finanční výpomoc určenou pro tíživé situace zaměstnanců. Kooperativa podporuje rodiče v rámci celé firmy a zapojila do toho nejvyšší vedení společnosti, HR i regionální agentury. Má síť ambasaderek projektu, jejichž úkolem je nalézt rodiče samoživitele, kteří již v Kooperativě pracují, a podpořit je v jejich rodinné situaci, pokud to budou potřebovat. Pro tyto účely společnost vyčlenila prostředky až do výše 500 tisíc korun v zaměstnaneckém fondu Nadace Kooperativy.

MCDONALD'S ČESKO

McDonald's vychází vstříc rodičům (včetně samoživitelů) flexibilní pracovní dobou. Na směnách zaměstnává více samoživitelek, resp. matek, čímž respektuje jejich časové možnosti (v restauracích jde například o dopolední směny). Samoživitelky si mohou vybrat, kde chtějí pracovat a jaká práce je baví. Společnost pro ně organizuje rodinné dny nebo další motivační aktivity. Rodiče samoživitelé mohou využívat i speciální benefit balíčky nebo se zapojit do programů, které podporují sladění pracovního a soukromého života. Mají také možnost se vzdělávat a rozvíjet svou kariéru. Společnost se jim snaží maximálně vyjít vstříc, je vůči nim otevřená a ráda s nimi pracuje.

ČSOB

Základem dlouhodobé strategie banky vůči pracovníkům je férové odměňování zaměstnanců a zároveň plná podpora jejich potenciálu a specifických potřeb, ať už se nacházejí v jakékoliv etapě pracovního cyklu. Banka si je dobře vědoma toho, že diverzitu na pracovišti může dobře rozvíjet flexibilním pracovním prostředím a nabídkou široké škály benefitů pro jednotlivé skupiny zaměstnanců.

Flexibilní formy práce, které ČSOB zavádí napříč celou skupinou, využívají zejména ženy/matky. Jde o zkrácené úvazky a/či práci z domova. Skupina samoživitelů a samoživitelek může dále čerpat benefity určené všem pracujícím rodičům s malými dětmi, mezi něž patří například využívání dětského

centra pro 2 až 4leté děti na centrále v Praze (další se připravuje v Hradci Králové). Rodiče pečující o malé děti mohou od roku 2019 získat také příspěvek na náklady spojené s péčí o malé děti, ať už je to chůva, jesle, školka, a to do výše 50 % měsíčních nákladů. V rámci programu pro rodiče společnost nabízí i specifické tematické workshopy, anebo koučing zdarma. Pro osamělé rodiče a těhotné ženy poskytuje extra benefit navíc, a to je den placeného volna v každém čtvrtletí. Tento benefit využilo například loni 300 zaměstnanců banky. Samoživitelé tak mají u ČSOB 4 dny placeného volna ročně navíc nad rámec pětítýdenní dovolené.

ČESKÁ POŠTA

K rodičům samoživitelům přistupuje individuálně a společně s nimi hledá nejvhodnější pracovní podmínky. Nabízí jim zkrácenou pracovní dobu a možnost si ji plánovat podle vlastních potřeb. K hlavním prvkům individuálního přístupu patří otevřená komunikace, pracovní doba a vhodná lokalita místa výkonu práce.

Otevřená komunikace: Představuje individuální přístup ze strany nadřízeného, který s matkou samoživitelkou nastaví na základě jejích potřeb optimální pracovní podmínky, a toto nastavení komunikuje následně s celým týmem. Nadřízený kolektivu vysvětlí, jaké výhody mu přináší, že má v týmu kolegyni samoživitelku – jaké konkrétní užítky to dává oběma stranám a jak je třeba ošetřit potenciální rizika. Aby celý tým správně fungoval, nestačí, aby dohodu sestavil pouze manažer spolu s matkou samoživitelkou, důležité je zapojit do komunikace celý tým a vzájemně si odsouhlasit pravidla. Je přitom důležité podporovat matku samoživitelku v tom, aby o svých potřebách hovořila a nebála se je vyslovit před kolegy v týmu.

Pracovní doba: Pošta vychází matkám samoživitelkám vstříc s plánováním pracovní doby a nabízí jim zkrácené pracovní úvazky. Pracovní dobu a místo výkonu práce upravuje podle dopravního spojení do zaměstnání matky samoživitelky, a to s ohledem na to, kde je pro matku vzhledem k pra-

covní době nejvhodnější umístit její dítě například do školky či školy. V některých lokalitách nabízí společnost i sdílená pracovní místa, která jsou obsazena několika zaměstnankyněmi, pracovní den tak na ně vychází jen například 3krát týdně. Matky samoživitelky také po vzájemné dohodě s celým pracovním týmem přednostně dostávají dovolenou v době školních prázdnin. Rozpis pracovních směn je tvořen podle požadavku zaměstnankyň vzhledem k hlídání, které si zajišťují. Matky samoživitelky využívají často ranní směny. Společnost dále flexibilně upravuje místo výkonu práce jednotlivým samoživitelkám tak, aby vycházelo vstříc jejich měsíčním se potřebám. Pružně také reaguje na nenadálé situace, například v okamžiku, kdy matka samoživitelka přišla o hlídání dítěte a nebyla schopna rychle zajistit nové, obdržela neplacené volno, aby mohla vzniklou komplikaci v klidu vyřešit. Pobočky pošty v obchodních centrech mívají pracovní dobu i o víkendy, pokud tato pracovní doba nevyhovuje matce samoživitelce, může pracovat na jiné pobočce.

Pošta může nabídnout ženám pracovní pozici jak v kamenných pobočkách na přepážce, tak i v terénu na pozici poštovní doručovatelky. Rozhodující je přitom požadavek matky na začátek a konec pracovní doby.

ZAJÍMÁ VÁS TOTO TÉMA?

ZAPOJTE SE!

Možnost sladit práci a rodinu
bychom chtěli poskytnout většímu počtu
rodičů samoživitelů.

Proto jsme se rozhodli zapojit skupinu
zaměstnavatelů pod hlavičkou
Charty diversity a otevřít téma
zaměstnávání rodičů samoživitelů.

Přidejte se i vy!

www.biznysprospolecnost.cz
www.koop.cz